

АНОТАЦІЯ

Кекош М. Л. Педагогічна комунікація у навчанні іноземних мов дітей молодшого шкільного віку. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – освітні, педагогічні науки. – Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2021.

Дисертація присвячена цілісному аналізу педагогічної комунікації у навчанні іноземних мов дітей молодшого шкільного віку і на цій основі теоретично обґрунтовано та експериментально доведено роль педагогічної комунікації в удосконаленні процесу навчання іноземних мов у початковій школі.

Доведено, що ефективність роботи педагога у навчанні іноземних мов визначається педагогічною комунікацією, яка розгортається у процесі спільної діяльності вчителя та учня. Під педагогічною комунікацією розуміються система, прийоми і навички взаємодії педагога і учнівського колективу, змістом якого є обмін інформацією, надання освітнього впливу і організація взаємодії-розуміння. Проаналізовано основні поняття педагогічної комунікації та ступінь дослідженості означеної проблеми у вітчизняній та зарубіжній педагогічній науці.

Обґрунтовано характерні ознаки комунікативного виміру педагогічного дискурсу, охарактеризовано його стратегії, цілі, тактики. Представлено функції комунікативно орієнтованої мови педагога та складові компоненти комунікативного простору міжособистісних відносин. Проаналізовано структуру комунікативної компетентності вчителя іноземної мови як складну систему, яка визначається педагогічною комунікативною компетентністю та іншомовною комунікативною компетентністю, які взаємодоповнюються вербальною й невербальною компетентностями, ІКТ-компетентністю та інклюзивною комунікативною компетентністю. Комунікативні знання та вміння вчителя є важливою складовою його професійної підготовки та

запорукою поліпшення засвоєння навчального матеріалу учнями, встановлення довірливих відносин у класі та сприятливого психологічного клімату в школі. Організація якісного комунікативного простору педагогом є засобом оптимізації освітнього процесу та умовою ефективної комунікації на уроці.

Визначено структуру педагогічної комунікації, яка складається з трьох компонентів: вербальної комунікації, використання невербальних засобів та комунікативної грамотності. Висвітлено класифікацію невербальних засобів спілкування: кінетика, просодика, екстралінгвістика, проксеміка, графеміка, такесика або гаптика, хронеміка. Виокремлено основні види рухів тіла, які виконують різні функції при спілкуванні та відіграють особливо важливу роль у процесі іншомовної комунікації: рухи-символи, ілюстратори, регулятори, демонстратори, адаптери. Застосування невербальних компонентів у навчанні іноземної мови має велике значення і сприяє кращому розумінню іноземної мови, допомагає подолати труднощі спілкування, а також розвиває міжкультурну комунікацію учнів.

Представлено критерії успішної педагогічної комунікації на уроках іноземної мови: інтерактивна взаємодія, індивідуалізація навчання, особистісно орієнтоване спілкування, створення автентичних іншомовних ситуацій, довірлива атмосфера, стійка мотивація до вивчення іноземних мов, заохочення зворотного зв'язку, врахування психологічних особливостей молодших школярів. Окреслено закони комунікації, які відіграють важливу роль на уроках іноземної мови у початковій школі.

Доведено, що уроки із застосуванням ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) є особистісно орієнтованими, створюють підвищений психоемоційний фон, умови для успішної діяльності кожного учня і подолання психологічного бар'єру на шляху використання іноземної мови як засобу спілкування. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій на уроках іноземної мови сприяє формуванню та вдосконаленню умінь і навичок учнів; розширенню їх мовної компетенції; прояву самостійності в роботі над навчальним матеріалом; розвитку творчого потенціалу учнів, їх пізнавальної активності; створення захопливого уроку.

Висвітлено досвід зарубіжних країн у сфері співпраці сім'ї та школи, що показує, які саме дії допомагають учням досягнути успіху: залучення всіх родин до шкільної громади, ефективне спілкування, підтримка успіху школярів, захист кожної дитини, розподіл повноважень, співпраця з місцевою громадою. Партнерські відносини між усіма вищевказаними сферами впливу можуть удосконалювати навчальні програми та шкільний клімат, надавати допомогу та підтримку, об'єднувати сім'ї у рамках школи та громади, налагоджувати відносини з вчителями.

У дослідженні представлено результати анкетування, на підставі яких можна стверджувати, що більшість батьків готові брати активну участь у процесі вивчення іноземної мови їхніми дітьми. На основі результатів анкетування, запропоновано схему комунікативної взаємодії у форматі «батьки–вчитель–учні» для удосконалення процесу навчання іноземних мов молодших школярів. Запропоновано різноманітні форми взаємодії батьків, вчителів та учнів, які сприяють ефективній комунікації.

Доведено, що успішна педагогічна комунікація на уроках іноземної мови забезпечує розвиток творчих здібностей молодших школярів, утвердження стилю довіри, співробітництва та співтворчості. Цьому сприяє також урахування індивідуальних психічних та інтелектуальних особливостей кожного вихованця у процесі вивчення іноземної мови, опора на прагнення учня самовиразитися і самореалізуватися серед інших особистостей як індивідуальність.

Проведено спостереження за учнями початкової школи на уроках іноземної мови ліцею № 2 міста Дрогобич. На основі отриманих даних визначено труднощі, які виникають у молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови. Спираючись на результати спостереження, можна стверджувати, що труднощі пов'язані з неврахуванням фізіологічних та психологічних особливостей молодших школярів, інтерференцією рідної мови та браком стійкої мотивації до вивчення іноземної мови.

Для удосконалення комунікативних знань та умінь вчителів іноземної мови було проведено комунікативний тренінг і на основі опитування визначено

його ефективність для усвідомлення значення педагогічної комунікації на уроках іноземної мови як ефективного засобу удосконалення освітнього процесу. При здійсненні порівняльного аналізу відповідей вчителів іноземної мови до проведення тренінгу та опісля, можна відзначити позитивну тенденцію до кращого розуміння педагогами змісту педагогічної комунікації, її складових та важливості у процесі вивчення іноземної мови в початковій школі та подоланні труднощів, які виникають у дітей молодшого шкільного віку при вивченні цього предмету.

Висвітлено проблематику інклюзивної освіти, яка вимагає надання можливостей для навчання та участі в освітньому процесі всім дітям. Для успішного навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) необхідна спільна діяльність усіх суб'єктів освітнього процесу. Доведено, що успішна комунікативна взаємодія вчителя та дитини з ООП створює вільну атмосферу, дає можливість самореалізуватися, допомагає розкритися «особливим» дітям, підвищує їхню самооцінку, зміцнює віру у власні сили і здатність до навчання. Відповідне середовище заохочує і стимулює дітей до спільної роботи, досягненню успіхів, умінь «перемагати», творчо працювати на уроці.

Наукова новизна і теоретичне значення дисертаційної роботи полягає в тому, що *вперше*:

- *теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено* вплив педагогічної комунікації на вивчення іноземних мов дітьми молодшого шкільного віку;
- *конкретизовано* зміст та структуру професійно-педагогічної комунікації вчителя іноземних мов (володіння вербальними засобами комунікації, використання невербальних засобів, комунікативна грамотність);
- *сформульовано* суть комунікативної компетентності вчителя іноземних мов у початковій школі (іншомовна комунікативна компетентність та професійно-педагогічна комунікативна компетентність);
- *визначено* особливості перебігу комунікативних процесів у сприйнятті учнями початкової школи іноземної мови;

- *висвітлено* практичні підходи комунікативної взаємодії вчителя, батьків та учнів у процесі вивчення іноземної мови;
- *розглянуто* роль педагогічної комунікації як чинника підвищення ефективності навчання іноземних мов дітей з особливими освітніми потребами;
- *уточнено* зміст понять «комунікація», «спілкування», «дискурс», «невербальна комунікація», «комунікативна компетентність».

Практичне значення дослідження полягає у тому, що його результати, положення і методичні рекомендації можуть бути використані при організації освітнього процесу у початковій школі, під час проведення уроків іноземної мови, написанні навчальних і науково-методичних посібників з методики навчання іноземних мов дітей молодшого шкільного віку. Основні висновки можуть бути впроваджені в освітній процес закладів вищої освіти у процесі викладання фахових дисциплін для формування педагогічної комунікації майбутніх вчителів іноземних мов. Дисертаційні матеріали та висновки були використані для розробки навчальної програми з курсу «Педагогічна комунікація», навчального посібника «Тренінг із педагогічної комунікації» для розвитку комунікативної компетентності студентів педагогічних закладів освіти та педагогів. Теоретичні положення, обґрунтовані в дисертації, можуть слугувати базою при виконанні бакалаврських, магістерських і дисертаційних робіт з педагогіки та методики викладання іноземних мов.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної нами науково-педагогічної проблематики. Перспективними напрямками подальшого вивчення вважаємо: роль педагогічної комунікації у навчанні іноземних мов у середній та старшій школах; комунікативну спрямованість вдосконалення інклюзивної освіти; теоретично-практичне використання результатів дослідження у підготовці майбутніх вчителів іноземної мови.

Ключові слова: педагогічна комунікація, навчання іноземних мов, початкова школа, комунікативна компетентність, молодші школярі.

ABSTRACT

Kekosh M. L. Pedagogical communication in teaching foreign languages to primary school children – Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in Specialty 011 – educational, pedagogical sciences – Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 2021.

The dissertation gives the integral analysis of pedagogical communication in teaching foreign languages to primary school children and on this basis the role of pedagogical communication in improving the process of learning foreign languages in primary school is theoretically substantiated and experimentally proved.

It is proved that the effectiveness of the teacher's work in teaching foreign languages is determined by pedagogical communication, established in the process of joint activities of a teacher and pupils. Pedagogical communication means the system, techniques and skills of interaction between a teacher and pupils, the content of which is the exchange of information, the provision of educational influence and the organization of interaction-understanding. The basic concepts of pedagogical communication and the degree of research of this problem in domestic and foreign pedagogical science are analysed.

The characteristic features of the communicative dimension of pedagogical discourse are substantiated, its strategies, goals, tactics are characterized. The functions of the communicatively oriented language of a teacher and the constituent components of the communicative space of interpersonal relations are presented. The structure of communicative competence of a foreign language teacher is analysed as a complex system, which is determined by pedagogical communicative competence and foreign language communicative competence, which are complemented by verbal and nonverbal competences, ICT competence and inclusive communicative competence. The communicative knowledge and skills of a teacher are an important component of professional training and the key to improving the assimilation of educational material by students, establishing trust in the classroom and a favourable psychological climate at school. The organization of high-quality communicative

space by a teacher is a means of optimizing the educational process and a condition for effective communication in the classroom.

The structure of pedagogical communication is determined, which consists of three components: verbal communication, use of nonverbal means and communicative literacy. The classification of nonverbal means of communication is given: kinetics, prosody, extralinguistics, proxemics, graphemics, haptic, chronemics. The main types of body movements that perform different functions in communication and play a particularly important role in the process of foreign language communication are defined: symbol movements, illustrators, regulators, demonstrators, adapters. The use of non-verbal components in foreign language teaching is of great importance and contributes to a better understanding of a foreign language, helps to overcome communication difficulties, and develops intercultural communication between pupils.

Criteria of successful pedagogical communication in foreign language lessons are presented: interactive activity, individualization of learning, personality-oriented communication, creation of authentic foreign language communication, trusting atmosphere, stable motivation to learning foreign languages, encouragement of feedback, taking into account psychological features of junior schoolchildren. The laws of communication that play an important role in foreign language lessons in primary school are outlined.

It has been proved that lessons with the use of ICT (information and communication technologies) are personality-oriented, create a high psycho-emotional background, conditions for successful activity of each pupil and help to overcome the psychological barrier to using a foreign language as a means of communication. The use of information and communication technologies in foreign language lessons contributes to the formation and improvement of skills and abilities of pupils, expands their language competence, supports independence in work on educational material; develops creative potential of pupils, their cognitive activity, creates an exciting lesson. These tools allow to increase the motivation of students, to intensify their cognitive activity, expand horizons, especially when using authentic linguistic and local lore material.

The experience of foreign countries in the field of cooperation between family and school is highlighted, which shows which actions help pupils to succeed: involving all families in the school community, effective communication, supporting pupils' success, protecting every child, distribution of powers, cooperation with the local community. Partnerships between parents and teachers can improve curricula and the school climate, provide assistance and support, unite families within the school and community.

The study presents the results of a questionnaire, which has stated that most parents are willing to take an active part in the process of learning a foreign language by their children. The scheme of communicative interaction in the format of "parents–teacher–students" is proposed to improve the process of learning foreign languages of primary school children. Various forms of interaction between parents, teachers and pupils are analysed, which promote effective communication.

It is proved that successful pedagogical communication in foreign language lessons provides the development of creative abilities of primary school pupils, the establishment of a style of trust, cooperation and co-creation. This is also facilitated by taking into account the individual mental and intellectual characteristics of each pupil in the process of learning a foreign language, relying on their desire to express themselves and self-realization among other individuals.

The observation of primary school pupils at foreign language lessons of lyceum № 2 in Drohobych was carried out. The difficulties that arise for junior schoolchildren in the process of learning a foreign language are identified, based on the obtained data. It can be stated that the difficulties are connected with the disregard of physiological and psychological characteristics of primary school children, the interference of the native language and the lack of stable motivation to learning a foreign language.

In order to improve the communicative knowledge and skills of foreign language teachers, communicative training was conducted and its effectiveness was determined, based on the survey, which has proved the importance of pedagogical communication at foreign language lessons as an effective means of improving the educational process. The comparative analysis of the responses of foreign language

teachers before and after the training has shown a positive trend for teachers to better understanding the content of pedagogical communication, its components and importance in learning a foreign language in primary school and overcoming difficulties of primary school children in the process of studying this subject.

The issue of inclusive education, which requires the provision of opportunities for learning and participation in the educational process for all children has been analysed. Successful education of children with special educational needs (SEN) requires joint activities of all subjects of the educational process. It is proved that successful communicative interaction of a teacher and a child with SEN creates a free atmosphere, gives an opportunity for self-realization, increases their self-esteem, strengthens faith in their own ability to learn. The appropriate environment encourages and stimulates children to work together, achieve success, the ability to win, to work creatively in class.

The scientific novelty and theoretical significance of the dissertation lies in the fact, that for the first time, the author:

- theoretically substantiates and experimentally tests the influence of pedagogical communication on foreign languages learning by primary school children;
- specifies the content and structure of professional and pedagogical communication of foreign language teachers (mastery of verbal means of communication, use of nonverbal means, communicative literacy);
- formulates the essence of communicative competence of a foreign language teacher in primary school (foreign language communicative competence and professional-pedagogical communicative competence);
- determines the peculiarities of communicative processes in the perception of primary school children in the process of foreign language learning;
- highlights practical approaches of communicative interaction of teachers, parents and pupils in the process of learning a foreign language;
- describes the role of pedagogical communication as a factor in improving the effectiveness of teaching foreign languages to children with special educational needs;

- specifies the content of the concepts “communication”, “discourse”, “non-verbal communication”, “communicative competence” .

The practical significance of the study is that its results, provisions and guidelines can be used in organizing the educational process in primary school, during foreign language lessons, writing teaching and research manuals on methods of teaching foreign languages to primary school children. The main conclusions can be introduced into the educational process of higher education institutions in the process of teaching professional disciplines for the formation of pedagogical communication of future foreign language teachers. Dissertation materials and conclusions were used to develop a curriculum for the course “Pedagogical Communication”, a textbook “Training in pedagogical communication” for the development of communicative competence of students of pedagogical institutions and teachers. Theoretical provisions substantiated in the dissertation can serve as a basis for bachelor’s, master’s and dissertation works on pedagogy and methods of teaching foreign languages.

The conducted research does not cover all aspects of the scientific and pedagogical problems. We consider the following areas of further study: the role of pedagogical communication in teaching foreign languages in secondary and high schools; communicative orientation of improving inclusive education; theoretical and practical use of research results in the training of future foreign language teachers.

Key words: pedagogical communication, foreign language learning, primary school, communicative competence, primary school children.

**Список публікацій здобувача, в яких опубліковані основні наукові
результати дисертації:**

***Статті в наукових фахових виданнях України та у виданнях, що входять
до міжнародних наукометричних баз даних:***

- 1) Кекош М. Невербальні засоби комунікації на заняттях з іноземної мови у школі. *Молодь і ринок*. 2017. № 3. С. 152–156.
- 2) Кекош М. Комунікативна взаємодія «вчитель – батьки – учні» у процесі вивчення іноземної мови в початковій школі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2017. № 4. С. 219–225.
- 3) Кекош М. Комунікативна поведінка вчителя на уроках іноземної мови. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. № 61. С. 106–110.
- 4) Кекош М. Л. Комунікативна грамотність вчителя іноземної мови. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Херсонського державного університету*. 2018. № 85. С. 40–44.
- 5) Кекош М. Комунікативний вимір педагогічного дискурсу. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. м. Одеса. 2018. № 8. С. 28–32.
- 6) Кекош М.Л. Роль педагогічної комунікації у подоланні труднощів у процесі вивчення іноземної мови дітьми молодшого шкільного віку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. Запоріжжя: КПУ, 2020. Вип. 68. 252 с. Т.1.с. 172–177.*

Наукові праці у періодичних виданнях іноземних держав:

- 7) Кекош М. Комунікативна компетентність вчителя іноземної мови. *Science, Research, Development. Pedagogy*. № 15. Rotterdam. 2019. С. 28–34.

8) Кекош М. Значення педагогічної комунікації у вивченні іноземної мови дітьми з особливими освітніми потребами. *Хуманитарни балкански изследовання*. Том 4. № 2(8). 2020. С. 5–9.

Опубліковані праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9) Кекош М. Педагогічна комунікація у навчанні іноземних мов у початковій школі. *Матеріали Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції «Підвищення якості освіти: стан, проблеми, перспективи»* (м. Кривий Ріг, Криворізький державний педагогічний університет, 27-28 квітня). Кривий Ріг, 2017. С. 87–90.

10) Кекош М. Значення педагогічної комунікації на уроках іноземної мови. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Концептуальні шляхи розвитку: педагогічні науки»* (м. Дніпро, 12-13 травня, 2017). Херсон, 2017. С. 33–36.

11) Кекош М. Інтеракційна модель комунікації на уроках іноземної мови в початковій школі. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics»* (м. Люблін, Польща, 20-21 жовтня, 2017). Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2017. С. 63–65.

12) Кекош М. Формування позитивної атмосфери спілкування на уроках іноземної мови у початковій школі. *Збірник матеріалів міжнародної наук.-практ. конф. «Формування цінностей особистості: європейський вектор і національний контекст»*, м. Дрогобич, 26 – 27 жовтня 2017 р. / за заг. ред. Марії Чепіль. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2017. С. 138–141.

13) Кекош М. Л. Організація якісного комунікативного простору. *Збірник матеріалів міжнародної наук.-практ. конф. «Сучасні інновації у сфері педагогіки та психології»* м. Київ, 30 листопада – 1 грудня 2018 р. Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2018. С. 23–25.

14) Кекош М. Л. Особистісно орієнтоване спілкування на уроках іноземної мови. *Modern educational space: the transformation of national models in terms of*

intergration: Conference Proceeding, October 26, 2018. Leipzig: Baltija Publishing. С.167–170.

15) Кекош М. Комунікативна культура педагога в творчій спадщині Василя Сухомлинського. *Проблеми дитинства у контексті сучасної педагогіки* : зб. наук. праць на пошану Василя Сухомлинського / за ред. М. Чепіль, М. Ярушак. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2018. С.48–54.

16) Кекош М. Л. Вербальний аспект педагогічної комунікації вчителя іноземної мови. *Українська освіта в умовах інтегрування в європейський простір*: зб. наук. праць / за ред. О. Карпенко. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2019. С. 104–111.

17) Кекош М. Інформаційно-комунікаційні технології педагогічної комунікації на уроках іноземної мови у початковій школі. *Виховання дітей та молоді: теорія і практика*: зб. наук. праць за ред. О. Карпенко. Дрогобич, 2020. С. 77-82.

REFERENCES

Articles in scientific professional journals of Ukraine and in publications included in international scientometric databases

- 1) Kekosh, M., 2017. Neverbalni zasoby komunikatsii na zaniattiakh z inozemnoi movy u shkoli [Non-verbal means of communication at foreign language lessons at school]. *Youth and Market*. No. 3. P. 152–156.
- 2) Kekosh, M., 2017. Komunikatyvna vzaiemodiia «vchytel – batky – uchni» u protsesi vyvchennia inozemnoi movy v pochatkovii shkoli [Communicative interaction “teachers-parents-pupils” in the process of foreign language learning at primary school]. *Scientific Issues of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University. Section: pedagogy*. No. 4. P. 219–225.
- 3) Kekosh, M., 2018. Komunikatyvna povedinka vchytelia na urokakh inozemnoi movy [Teacher’s communicative behaviour at foreign language lessons]. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 5. Pedagogical sciences: reality and perspectives* No. 61. P. 106–110.
- 4) Kekosh, M., 2018. Komunikatyvna hramotnist vchytelia inozemnoi movy. [Communicative literacy of a foreign language teacher]. *Collection of Research Papers “Pedagogical Sciences”*. No. 85. P. 40–44.
- 5) Kekosh, M., 2018. Komunikatyvnyi vymir pedahohichnoho dyskursu [Communicative dimension of pedagogical discourse]. *Innovative Pedagogy*. No. 8. P. 28–32.
- 6) Kekosh, M., 2020. Rol pedahohichnoi komunikatsii u podolanni trudnoshchiv u protsesi vyvchennia inozemnoi movy ditmy molodshoho shkilnoho viku. [The role of pedagogical communication in overcoming difficulties in learning foreign languages by primary school-age children]. *Pedagogy of Creating a Creative Personality in Higher and General Education Schools*. No. 68. P. 172–177.

Scientific publications in periodicals of foreign countries

- 7) Kekosh, M., 2019. Komunikatyvna kompetentnist vchytelia inozemnoi movy. [Communicative competence of a foreign language teacher]. *Science, Research, Development. Pedagogy*. No. 15. P. 28–34.

8) Kekosh, M., 2020. Znachennia pedahohichnoi komunikatsii u vyvchenni inozemnoi movy ditmy z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [The importance of pedagogical communication in foreign language learning by children with special educational needs]. *Humanitarian Balkan Research*. Issue 4. No. 2(8). P. 5–9.

Published works, certifying the approbation of the dissertation materials:

9) Kekosh, M., 2017. Znachennia pedahohichnoi komunikatsii na urokakh inozemnoi movy [The importance of pedagogical communication at foreign language lessons] *Conceptual ways of development: pedagogical sciences. Collection of works of international scientific and practical conference* (Dnipro. May 12-13). P. 33–36.

10) Kekosh, M., 2017. Pedahohichna komunikatsiia u navchanni inozemnykh mov u pochatkovii shkoli. [Pedagogical communication in teaching foreign languages at primary school]. *Improving the quality of education: status, problems, prospects. Collection of works of Ukrainian scientific Internet conference* (Kryvyi Rih. April 27-28). P. 87–90.

11) Kekosh, M., 2017. Interaktsiina model komunikatsii na urokakh inozemnoi movy v pochatkovii shkoli. [Interactive model of communication at foreign language lessons in primary school] *Modern methods, innovations and operational experience in the field of psychology and pedagogics. Collection of works of international scientific and practical conference* (Lublin, Poland, October 20-21). Lublin: Izdevnieciba «Baltija Publishing». P. 63–65.

12) Kekosh, M., 2017. Formuvannia pozytyvnoi atmosfery spilkuвання na urokakh inozemnoi movy u pochatkovii shkoli. [Formation of positive atmosphere of communication at foreign language lessons in primary school]. *Formation of personality values: European vector and national context. Collection of works of international scientific and practical conference* (Drohobych, October 26-27). Drohobych: Editorial and Publishing department of Drohobych University. P. 138–141.

13) Kekosh, M., 2018. Orhanizatsiia yakisnoho komunikatyvnoho prostoru [Organization of qualitative communicative space]. *Modern innovations in the field of pedagogy and psychology. Collection of works of international scientific and*

practical conference (Kyiv, November 30-December 1). Kyiv: I.V. Vernadsky Taurida National University. P. 23–25.

14) Kekosh, M., 2018. Osobystisno oriientovane spilkuвання na urokakh inozemnoi movy. [Personally oriented communication at foreign language lessons]. *Modern educational space: the transformation of national models in terms of intergration: Conference Proceeding*, October 26, 2018. Leipzig: Baltija Publishing. P.167–170.

15) Kekosh, M., 2018. Komunikatyvna kultura pedahoha v tvorchii spadshchyni Vasylia Sukhomlynskoho. [Communicative culture of a teacher in the creative heritage of Vasyl Sukhomlynskyi]. *Problems of childhood in the context of modern pedagogy: collection of scientific works in honour of Vasyl Sukhomlynskyi*/ ed. by M. Chepil, M. Yarushak. Drohobych: Editorial and Publishing department of Drohobych University. P. 48–54.

16) Kekosh, M., 2019. Verbalnyi aspekt pedahohichnoi komunikatsii vchytelia inozemnoi movy [Verbal aspect of pedagogical communication of a foreign language teacher.]. *Ukrainian education in terms of integration into the European space: collection of scientific works* / ed. by O. Karpenko. Drohobych: Editorial and Publishing department of Drohobych University. P.104–111.

17) Kekosh, M., 2020. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii pedahohichnoi komunikatsii na urokakh inozemnoi movy u pochatkovii shkoli [Information and communication technologies of pedagogical communication at foreign language lessons in primary school.]. *Education of children and youth: theory and practice: collection of scientific works* / ed. by O. Karpenko. Drohobych. P.77–82.